

PASAULINIS PARLAMENTINIS KONGRESAS
„PASAULIO ATEITIS“
2023 m. gegužės 12–13 d., Vilnius
II PLENARINĖ SESIJA: DEMOKRATIJOS ATEITIS

Prancūzijos Respublikos Senato nario

André GATTOLIN kalba

Gerbiami Parlamentarai, Brangūs Kolegos, Ponios ir Ponai,

man didelė garbė dalyvauti šioje tarptautinėje konferencijoje demokratijos tema. Taip pat malonu vėl susitikti su keliais seniai matytais draugais parlamentarais.

Norint kalbėti apie demokratijos ateitį, kaip mus kviečia šios sesijos pavadinimas, pirmiausia reikia sąžiningai ir be užuolankų pažvelgti į dabartinę demokratijos būklę, ypač Europoje.

Demokratija Europoje, ypač šalyse, kurios sudaro jos vakarinį fasadą, šiandien yra silpnoka. Prancūzijoje, kaip ir Jungtinėje Karalystėje bei daugelyje kitų šalių, netgi kalbama apie gilią demokratijos krizę.

Jei susidūrę su tokia padėtimi nerasime konkrečių ir ilgalaikių sprendimų, kaip įveikti daugybę mus ištikusių ir dažnai vienu metu vykstančių krizių, mūsų demokratijos atečiai iškils pavojus.

Svarbiausias klausimas šiuo atveju – sudaryti atitinkamą šiandien įtaką darančių daugybės grėsmių sąrašą ir sudėlioti jas pagal didžiausią jų poveikį mūsų atečiai.

Prancūzijoje diskusijos apie demokratijos krizę nėra naujas dalykas, jos prasidėjo dar prieš kelis dešimtmečius.

Tačiau terminai, kuriais mes ją įvardijame, vargu ar yra tinkami. Jie yra siaubingai redukuojantys ir egocentriški, iki tokio lygio, kad atitraukia mūsų dėmesį nuo kitų svarbiausių grėsmių.

Ši diskusija yra egocentriška, nes joje dėmesys sutelkiamas beveik išimtinai į tiesiogines ir nacionalines šio blogio apraiškas. Mes nerimaujame dėl populizmo augimo, mažėjančio piliečių

dalyvavimo rinkimuose, didėjančio politinio susiskaldymo, chroniško politinio nestabilumo po kiekvienų naujų rinkimų. Nesugebėdami to ištaisyti veiksmingomis priemonėmis, toliau save įtikinėjame, kad demokratijos ateitis ateina išimtinai vakuume, be globalių ar išorinių įtakų.

Prancūzijoje mintis, kad demokratijai, mūsų demokratijai, gali kilti grėsmė iš išorės, kad ji gali būti sugriauta, beveik nepaliečia mūsų politinio mąstymo. Taigi, kai 2021 m. rugsėjį Senate paskelbiau labai išsamų pranešimą apie užsienio, ypač Kinijos, kišimąsi į Prancūzijos universitetus ir mokslinius tyrimus, jis sukėlė daug triukšmo ir buvo vienbalsiai sutiktas palankiai. Tačiau šiandien, praėjus beveik dvejiems metams, nė viena iš 26 mano suformuluotų konkrečių rekomendacijų oficialiai neįgyvendinta!

Jau daugiau nei du šimtmečius vienas po kito besikeičiantiems Prancūzijos vadovams – visų politinių pažiūrų kartu paėmus – atrodo, visada labiau rūpėjo revoliucijos, t. y. žmonių įvykdyto valdžios nuvertimo, pavojus, o ne karo, kurį daugmaž įprastai sukeltų išorinė jėga, pavojus.

Tai keistas paradoksas tokiai šaliai kaip Prancūzija, kuri neabejotinai patyrė daug revoliucijų, bet taip pat ir daug karų, ketverius metus trukusią jos teritorijos okupaciją per Antrąjį pasaulinį karą, bet kuri, skirtingai nei dauguma jos Europos kaimynių, išlaikė didelius karinius pajėgumus ir nuo pokario laikų nenustojo dalyvauti kariniuose išorės veiksmuose, ypač Afrikoje!

Jau daugiau kaip 50 metų Prancūzijoje vyraujančią padėtį paaiškina tai, ką aš vadinu „miegančiosios demokratijos sindromu“, t. y. laikui bėgant įsivyravęs nejautrumas išorinei grėsmei ir kišimuisi, atsiradęs po dešimtmečius trukusios taikos ir klestėjimo, leidžiantis manyti, kad ši mus praturtinusi taika tęsis ilgai, ir kad ja neišvengiamai užsikrės ir kitos šalys, esančios toli anapus Europos sienų.

Pirmoji mūsų klaida kuriant pokarinę Europą – ir Prancūzija šiuo klausimu yra labai atsakinga – buvo ta, kad 1954 m. atsisakėme projekto sukurti Europos gynybos bendriją.

Antroji mūsų didžioji kolektyvinė visos Vakarų Europos klaida, kuri ypač sukėlė letargo būseną, apėmusią mus iki pat praėjusių metų Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pradžios, ir kuri, bijau, kad nuo to laiko iki galo neišnyko, buvo padaryta devintojo ir dešimtojo dešimtmečių sandūroje, griuvus Berlyno sienai ir žlugus SSRS.

Norėjome tikėti Istorijos pabaiga, pasaulio be priešų atsiradimu, minkštųjų struktūrų (tokių kaip Europa) dominavimu prieš kietąsias struktūras (su stiprios vidinės sanglaudos kultūra). Prancūzijoje de facto nustojome galvoti apie ateitį. Mus užplūdo dabarties ir betarpiškumo hipertrofija. Jokia politinė kampanija nedrįsta pasiūlyti ateities vizijos. Paskutiniai prezidento rinkimai yra liūdna to iliustracija.

Dabar politika yra veikama trumpalaikio diktato, reagavimo į įvykius, užuot pasiūlius mūsų piliečiams horizontą, tikrą projektą, kuriame jie galėtų save realizuoti. Manau, kad šis sąmoningas ateities išnykimas iš mūsų politinio diskurso yra vienas iš labai neįvertintų demokratijos krizės, kuri šiuo metu ištiko mūsų visuomenę, paaiškinimų.

Griuvus Berlyno sienai, mes nusprendėme suvienyti Europą per rinką, nesutikdami iš naujo politiškai permąstyti savęs, pagalvoti apie bendrą ateitį ir bendrą gynybą, t. y. mūsų gebėjimą įsitvirtinti ir apsisaugoti.

Manėme, kad pergalė prieš sovietinį totalitarizmą ir rusiškąjį imperializmą yra natūrali ir galutinė.

Prieš pat didžiąją Europos plėtrą XXI amžiaus pirmojo dešimtmečio viduryje, pasiskelbėme esą Sąjunga, nors net nežinojome, kaip kartu kurti tikrą bendruomenę, ir nežinojome, kaip statyti tikrus bendrus namus.

Tikėjimas, kad galime pastatyti naują Europos namą, didelį namą be stogo, be sienų, be sutvirtintų pamatų, buvo didžioji iliuzija, besitęsusi nuo XX amžiaus dešimtojo dešimtmečio iki šių dienų.

Taigi, diskusija dėl tikros Europos gynybos kūrimo nevyko.

Net nebuvo užduotas opus klausimas, ar geriau kurti Europai būdingą gynybą, ar stiprią gynybą, paremtą NATO stiprinimu: pirmąjį variantą atmetėme, o investicijas į antrąjį drastiškai sumažinome.

Mes nusprendėme pasinaudoti taikos dividendais, sparčiau atverti savo rinkas ir tuo pat metu padidinti savo priklausomybę nuo autoritarinių ir planinės ekonomikos šalių tiek žaliavų, tiek vertės grandinės organizavimo srityje. Visos be išimties Europos Sąjungos šalys, įskaitant Prancūziją, sumažino savo išlaidas nacionalinei gynybai.

Prasidėjus karui Ukrainoje, tiek Paryžiuje, tiek Briuselyje ir Berlyne šiandien prakalbome apie naivumą, kartais apie aklumą, kad pateisintume stebėtiną geranoriškumą, kurį rodėme Vladimiro Putino ir Kremliaus vadovų Rusijai.

Šiuo klausimu išliekame itin geranoriški savo pačių atžvilgiu! Nes iš tikrųjų tai yra neigimas, tikrovės neigimas, apie kurį turėtume kalbėti!

Nematymas savaime yra rimtas dalykas. Nenorėjimas matyti - tai bendrininkavimas nusikaltime; nusikaltimas nepadedant, nusikaltimas prieš principus, kurie turėtų mus pažadinti, nusikaltimas prieš mūsų ateitį ir žmonijos, kurią dar drįstame taip vadinti, ateitį.

20 metų atsisakėme matyti, kaip Rusijos Federacija iš labai ydingos demokratijos virsta į agresyvų ir iš esmės totalitarinį režimą. Čėčėnijoje, Osetijoje, Sirijoje, Kryme ir Donbase vykę karai neatvėrė mums akių.

Ne, mes geranoriškai leidome, kad Rusijos įtaka ir kišimasis augtų mūsų šalyje.

Kalbėdami apie suverenitetą, leidome statyti „Nord Stream 2“ ir padidinome savo priklausomybę nuo Rusijos naftos ir dujų.

Leidome propagandiniam kanalui „RT News“ mūsų teritorijoje skleisti dezinformaciją ir destruktivų naratyvą. Leidome Kremliaus tinklams tyliai skverbtis į mūsų Parlamentą. Todėl, žinoma, džiaugiuosi, kad mano iniciatyva praėjusį mėnesį Prancūzijos Senatas, o vėliau ir Nacionalinė Asamblėja vieningai balsavo už rezoliucijas, kuriomis griežtai smerkiama masinė Rusijos vykdoma Ukrainos vaikų deportacija. Taip pat džiaugiuosi galėdamas pranešti, kad praėjusį pirmadienį Nacionalinė Asamblėja vėlgi vienbalsiai priėmė rezoliuciją, kurioje prašoma įtraukti „Vagnerio“ grupę į Europos Sąjungos sudarytą teroristinių organizacijų sąrašą.

Tai labai gerai, tačiau turiu pasakyti, kad laikiu, ar mano šalis, labiausiai tiesiogiai susidūrusi su Vagnerio išpuoliais Afrikoje, padarys viską, kad ši rezoliucija virstų veiksmingu sprendimu, nes tokio įtraukimo į europinį sąrašą sąlygos yra daug sudėtingesnės, nei atrodo...

Šios nedidelės politinės pergalės man nepadedą atsikratyti kartėlio skonio, kai prisimenu daugelio savo kolegų, kurie likus kelioms savaitėms iki 2022 m. vasario 24 d. manė, kad Prancūzijos vyriausybė per mažai supranta Vladimirą Putiną, komentarus!

Niekada nebuvo iš tų, kurie tiki, kad demokratija yra įgimta ir kad ji yra natūralus ir savaime suprantamas bet kurios visuomenės organizavimo būdas. Natūralu, kad tikiu demokratijos pasiekimais, kita vertus, nemanau, kad demokratija įgyjama visiems laikams.

Sena ir šiuolaikinė Prancūzijos istorija pernelyg dažnai liudija apie jos cinizmą tarptautinių santykių srityje ir paramą pernelyg autoritariniams režimams.

Taip pat susirūpinimą man kelia Europos Sąjunga ir jos per menkas gebėjimas pasipriešinti vidiniams nesutarimams ir tiesioginiams bei konkrečioms ją sudarančių pagrindinių šalių interesams.

Jei baisus konfliktas, kuris šiandien niokoja Ukrainą, ir turi teigiamą netiesioginį poveikį Europai, tai galbūt jis pasireiškia tuo, kad mūsų žemyno politinis svorio centras pasislinko į Rytus, ir kad mūsų bendra tapatybė pagaliau gali iš ne visada skrupulingų pirklių lygos virsi autentiška bendruomene, pasirengusia kovoti už laisvę.

Laisvė nėra pasirinkimas, laisvė yra ir turi išlikti mūsų kovos prasme. Be šios nuolatinės kovos už laisvę demokratija neturi ateities.